„RADOMER-KIELCER-LEBEN" 5 (14) Należytość pocztowa uiszczona ryczałtem" פרייז 25 גראשן פינפטער יאהרגאנג

היינט 10 זייטן.

אדרעסען:
פון „ראדאמער-קעלצער לעבען"

אין ראדאם:
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ
Redekcja i Administracja
„Radomer-Kielcer Leben"
Kielce, Staro-Warszawska 34.

אנאנסען פרייז!
איין מילימעטער שורה: פאר'ן טעקסט 20 גר.
„ „ „ אין „ 40 „
„ „ „ נאכ'ן „ 18 „
די ערשטע זייט אנטהאלט 8 שפאלטען
אין טעקסט אין לעצטע זייט 4 „

ראדאמער-קעלצער לעבען

4-go lutego 1927 r. פאר'ן אינהאלט פון טעקסט אין די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך פרייטאג ב' אדר תרפ"ז

Z intencji zaręczyn naszej przyjaciółki
Cheli Fiszmanówny
z p. **Fiszlem Tajtelbaumem**
życzymy im wiele szczęścia
i wiecznej miłości.

Ch. Zalcman z żoną.

CHELA FISZMANÓWNA
FISZEL TAJTELBAUM
ZARĘCZENI
Radom 30 stycznia 1927

צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבע אייניקעל,
טאכטער און שוועסטער **חיי'עלע**
מיט ה' **פישעל טייטעלבוים** ווינשען מיר
א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
באבע, מוטער שוועסטער
און ברידערען.

OGŁOSZENIE

Dn. 1 lutego 1927 r. zostanie **otwarta**
w KIELCACH przy ul. HIPOTECZNEJ № 10.
7-o Kl. KOEDUKACYJNA
SZKOŁA POWSZECHNA
pod Kierownictwem
p. Stefanji Wolman-Zimnowodziny.
Lekcje będą prowadzone przez **profesorów gimnazjum.**
CZESNE MINIMALNE.
Bliższych informacji udziela Kancelarja gimnazjum
STEFANJI WOLMAN-ZIMNOWODZINY Hipot. 10
w godzinach urzędowych (od 8-ej do 2 pp.)
Tamże odbywają się zapisy.

בעקאנטמאכונג

דעם 1-טען לוטי 1927 ה. י. ווערט געעפענט אין קעלץ
א 7-קלאסיגע פאלקסשולע
קאעדוקאציאנס-שולע היפאטעטשנא 10
אונטער דער לייטונג פון
פרוי **וואלמאנאווא-זשימנאוואדא**
די לעקציעס וועלען געפיהרט ווערן דורך גימנאזיע-פראפעסארען.
די פרייזען זענען מינימאלע.
אינפארמאציעס ערטיילט די קאנצעלאריע פון גימנאזיום פון פרוי
וואלמאנאווא, היפאטעטשנע 10 אין די אמטס-שעה'ען
(פון 8 ביז 2 נ. מ.) דארט קומט פאר די איינשרייבונגען.

אין נאמען פון די קאמאשענמאכער גראטוליר איך די
ערעפענונג פון די קאאפעראטיוו „ס ו ר ו י ט" און איך דריק
אויס מיין ווינש, אז מיר זאלען האבען אנ'אייגען הויז, וואס
זאל אריינ נעהמען דעם קלוב, באנק, קאאפעראטיוו און א
טעאטער, דאן וועלען מיר האבען כל גדילות במקום אחד.
מיטגליד פון ראט ביי
דער קאאפעראטיוו.
יצחק מאיר נאגעל.

DYPLOMOWANA
MASAŻYSTKA

wykonuje całkowite masaże, masuje poszczególne części ciała oraz twarzy według najnowszej metody.
Ch. KRIGERÓWNA
Radom, ul. Spacerowa 6 m. 2

Wyrazy szczerego współczucia składają
MOŃKOWI GLATOWI, z powodu zgonu drogiego
B. P. **OJCA**
Ewa, Lola, Hala, Bela i Adaś.

בזה הננו משתתפים בצערו העמק של חברנו מר **דוד סאווע**
על אסונו הגדול למות עליו בנו מר
גבריאל סאווע נ"ע
הנקטף בדמי ימיו בעבודתו לטובת עמנו ואיננו ימצא ניחומים.
חברי הועד של התאחדות המזרחי
ברדום.

די לעבעדיגע דרעהעז זיך ארום ווי שאטענס און די טוידטע זענען נישט זיכער אין די קברים...

(די שלים'מזל'דיגע ווירטשאפט פון אונזערע אמאליגע קהלה—פערזארגער.)

שוין 13 יאהר ווי א גאנצע יודישע קהלה ווערט פערטרונקען אין א ים פון מחלוקות'ען. די גאנצע אימפולסיווע ק־אפט און ענערגיע פון דער יודישער געזעלשאפטליכקייט ווערט אויסגעשעפט ארום דעם קאמף פון רבנות, וואס איז אקופירט און ערשפערט געווארען דורך אזעלכען, וואס וויל זיך נישט רעכענען און אנערקענט נישט די שטים־רעכט פון זיינע אויסוועהלער. אלץ אין ראדע איז פוסט און לעהר. דער קאמפף שלינגט־איין די גאנצע אויפ־מערקזאמקייט און מען פערגעסט אין די עלעמענטארסטע, אין די נויטוועג־דיגסטע בעדערפענישען פון א קיבוץ יודען, וואס צעהלט קנאפע 30 טויזענט נפשות.

מיר אלע זעהען דא אויס ווי מיר וואלטען געקראכען אויפ'ן קינא־לייזענט בעת א קאמישען שפיטל, וואו מיר ווערען ענטפלעקט און אילוסטרירט פאר דער גאנצער צושויער־וועלט אלס קאריקאטורען און פערקריפעלטע בע־שעפענישען. מען קוקט אויף אונז און מען לאכט מיט יאשטשערקעס; מען לאכט און מען בעדויערט אונז, וואס איינער האט פערווארפען לאנגע לייצעס איבער 30 טויזענד ריקענס און טרייבט זיי אן ווי א סטאדע שאף...

טרויעריג, זעהר טרויעריג.

ווייניג, וואס פון די לעבעדיגע האט מען אינגאנצען ווי פערגעסען. ווייל ווער האט דען איין זינען און טראכט צומאלט וועגען גורל פון אונזערע פאלקס־קינדער; ווער קלערט פאר זייער נאציאנאלע און פאלקסטימליך־וועלטליכע ערציהונג און בילדונג. ווער שמען פאלס־איין צו בויען חאטש איין יודישע פאלק'ס־שולע, אויסגע־האלטען אויפ'ן חשבון פון קהל; ווער זאגט פאר די ארימע, שוצלאזע מא־סען־קינדער, וואס שלעפען זיך ארום און וואגלען איבער'ן ברוך אהן שום אויפזיכט און השגחה; ווער ליירט מיט מיט דער ביטערער לאגע פון אונזער סטודירענדער יוגענד; ווער וויל זיך ערנסט פערנעמען מיט דער קאנסטרוק־טיווער הילף, פאר די הונדערטער, טויזענטער צובראכענע, צושמעטערטע און רואינירטע יודישע סוחרים און האנדווערקער, וואס הויכען אויס צו־ביסלעך זייערע נשמות, זויגענדיג אין

די אפגרונד־טיעפענישע; וועמען פאלט איין זיי צו מאכען פראדוקטיוו און צו אויפבויען זייערע וויסטע חורבות; וועמען גלוסט זיך אפילו צו ווידמען דער פילאנטראפיע און העלפען די ארימסטע פון אלע ארימע, וואס שטעהען אויפ'ן לעצטען שטאפעל פון געפאלענקייט אין דלות.

פאר אט דעם אלעם איז נישטא קיין אינטערעס. דער קאמפף איינער נעגען אלע און אלע נעגען איינעם האט אויפגעפרעסען יעדען פענטימענט, יעדעם מענשליכע געפיהל און מ'האט לחלוטין פערגעסען אין די לעבעדיגע פון ארום.

אין נאך דאס ווייניג געווען. ווייניג וואס פון די לעבעדיגע זענען געווארען שאטענס, וואס יעדער איינער איז אין שטאנד צוטוהן מיט זיי וואס ער וויל, האט מען לעצטענס אויך גענומען וועקען די טוידטע אין זייערע קברים.

אויף דער זיצונג פון קהלה ראט, וואס איז פארגעקומען אין גמינע פאר־אכטאגען דאנערשטאג ביינאכט, האט דער וויצע־פרעזעס פון דער פערוואל־טונג אדוו. ה' מילער, אנגעבענדיג א בעריכט וועגען דער קהלה־טהעטיגקייט, צווישען אנדערס פאר־געלייגט א שריפט־ליכע ווענדונג פון היגען סיימיק, וועל־כער קוועסטיאנירט א טהייל פון בית־עולם מיט'ן מאגיסטר, וואס דער בעטרע־פענדער פלאץ האט געדיענט אלס דורכפאהר פאר דער דארפישער בע־פעלקערונג פון די דארטיגע ארום־גע־ווענער. דער סיימיק פאדערט דערי־בער אויף די קהלה־פערוואלטונג פאר־צושטעלען א אפיציעלען קויף—אקט פאר'ן דערמאנטען טייל פעלד, וואס זאל בעווייזען, אז די גמינע האט עס צו־געקויפט צום בית־עלמין. לויט די רייד פון ה' מולער, בעזיצט די היינטיגע גמינע נישט קיין שום יורידישען דא־קומענט, לויט וועלכען ס'זאל קאנען פעסטגעשטעלט ווערען, אז דער דורך דעם סיימיק קוועסטיאנירטער טהייל פון בית—עלמין, זאל פאקטיש געהערען צו דער גמינע אלס א אייגענטהום. וואס איז ערווארבען געווארען דורך א פאר־מעל געשלאסענער טראנזאקציע. דאס איז דערפאר, וואס אין גמינע געפינט זיך נישט אבסאלוט קיין פראטאקאל—בוך און קיין שום ארכיוו פון די פרי־הערדיגע יאהרען, אויסער פאר די לעצטע 7 יאהר, און אזוי ווי דער

מסופקדיגער בית—עולם—פלאץ איז געקויפט געווארען בעדייטענד פריהער פאר די לעצטע 7 יאהר, פון וועט קיין ארכיוו און קיין פראטאקאלען זענען נישטא, האט די גמינע נישט צו־ליעב דעם קיין מעגליכקייטען יורידיש צו בעווייזען, אז דער פלאץ איז פאקטיש געקויפט און דאן איז נישט אייגנע־שלאסען, אז ראדאם זאל א חוץ דעם קאמפף איבער רבנות, אויך צוקריגען א פרישען פראצעס איבער'ן בית עולם.

אויסהערענדיג דעם בעריכט פון אדוו. ה' מולער, איז אונז דורך א גרויל. א קהלה אהן א פנקס, אהן אנ־ארכיוו, אהן קיין שום וועלכע; ס'איז פראטאקאל, וואו זענען מיר? צי לעבען מיר אויפ'ן מארס, אדער אויף דער ערד, צי גאר אין די חיהנער פלעט?

לויט די געגעבענע ערקלערונג פון ה' מולער, איז דער ארכיוו, אדער פערברענט, אדער פערקויפט געווארען, אזוי אז פון איהם איז אפילו קיין שפור נישט געבליבען. עס איז ביי קיין פאל נישט פערשטענדליך, צוליב וועל־כע סבות האבען אונזערע קהלה־פאר־שטעהער פון פאר 8—10 יאהר, אזוי מבער געווען דעם ארכיוו, ניעט אי־

די בלוטיגע ליבעס-געשיכטע פון יאסטעלע צייטלינס טאכטער פון מאסקווע און פעליקס דזשערזשינסקי

פון י. בערלאוויטש.

רען צו דער הויכער מדרגה פון א קא־מיסאר איבער דער „טשעקא" פון דעם איוואנאווער מאנאסטיר און ער האט פערנומען אין מאנאסטיר גופא די גרויס־ארטיגע וואוינונג פון דעם פרי־הערדיגע מאנאסטירסקען ארכימאנדריט (הויפט־גלח) די יונגע פאר האבען זעהר גוט צווישען זיך געלעבט. סטע־פאנאוו האט זיך ווירקליך ארויסגעוויזען פאר זעהר אנ'אייפאכען, אבער זעהר א צערטליכען פון דער נאטור. רעוועקא'ן האט ער איינפאך פערגע־טערט. זי פלעגט איהם קענען אויסקלע־רען אלע פערפלאנטערטע פראגען. זי האט ראך אזוי פיל געשטודירט. קארל מארקס'ן פלעגט זי איהם אזוי אויסטייטשען און אריינלעגען אין מויל, אז ווען ער פלעגט דערנאך ארויסטרעטען אין די „קאמוניסטישע יאטשייקעס" פלעגען די חברים בלייבען זיצען מיט אפענע מיילער אידם האט נאר טערדיאסנן, יוצא ביי איהר ...פען צושטאנד, בליבע זי אלץ ...

האט זיי דען נאר געקענט קומען אויפ'ן זינען, אז די בעקאנטשאפט וועט אוועקנעהן אזוי ווייט!. אין מאסקיווער יודען האבען אפשר מעהר בעדויערט דעם טרויעריגען שריט פון רעוועקא'ן, ווי דעם שרעקליכען סוף פון איהר פא־טער... אז ר' יאסטעלעס א טאכטער האט חתונה מיט א גוי, מיט א „טשע־קיסט" איז עס א סימן, אז די אלטע גוטע צייטען זענען שוין איוועק אויף אייביג, און וועלען זיך שוין קיינמאל צוריק נישט אומקעהר־ען — פלעגט מען הערען אין יעדען יודישען הויז פון מאסקווע.

דאס איז אפשר נאך אנ'ערגערער סימן ווי ווען ניקאליי דעם צווייטענס א קינד וואלט א שידוך געטון מיט לעניג'ס משפחה...

זעלבסטפערשטענדליך, אז רעוועקא האט מיט איהר גוי'שען מאן נישט גע־קענט בלייבען וואוינען אין די ענגע בוידעס־קאמערלעך, וואו עס האט איצט געלעבט איהר מוטער און איהרע ברי־דער און זייערע פאמיליעס. איבריגענס ווען אפילו יענע וואלטען ווי עס איז דארויף איינגעגאנגען, וואלט זי אליין דערויף נישט איינגעשטימט. סטעפאנאוו איז פאר דער צייט דערהויבען געווא־

בעלאָענדיג אפילו די קניה—בעשייניגונג פון צוגעקויפטען טהייל צום בית—עלמין.

נאך מעהר ווי אונפערשטענדליך, ממש א חימעל שרייענדיגער סקאנדאל איז די דאָזיגע ערשיינונג. וואו זענען איצט די לייט, וואָס ביי זייער קהל׳שע־קעניגרייך איז דער דאָזיגער פלאך געקויפט געוואָרען; וואו האבען זיי פארט אהינגעטוהן די אקטען פון דער קניה פונ׳ם צוגעקויפטען שטיקעל פעלד? פאר וואס שווייגען זיי?

דאָ האנדעלט זיך דאָך נישט וועגען א קלייניגקייט. דאָ געהט דאָך אין כבוד פון מתים, וואָס רוהען שוין יאָהרען-לאנג במנוחה אין זייערע קברים. שווידערליכע פאנטאזיעס געהען דורך אין געדאנק, אין פאל ווען ס׳ווערען נישט אויפגעזוכט די נויטיגע דאקומענטאלע בעשטעטיגונגען און דער פלאך ווערט ביים פראצעס פערשפילט... מיר ווילען זיך נישט אויסמאהלען די גרויליכע סיטואציע פון איבער־טראָגען מתים אין אנדערע קברים ווייל מיר גלויבען אפשר נישט דערין. גרינג האלטען אָבער טאָר מען דאָס אויך נישט. די דאמאָלדיגע דאָזאָרעס פון 8-10 יאָהר צוריק, וועלכע האָבען דאָס פעלד געקויפט ברויכען זיך איבערינגען אָבריפען און זעהן אויפצוזוכען די נויטיגע קויף־אקטען. קיין גרויסע אויפטהוכען פאר דער שטאדט האָבען זיי נישט איבערגעלאָזט, זאָלען זיי ווענינסטענס נישט פערשאפען קיין בזיונות... זאָלען זיי נעמען א וואָרט אין דער פראגע, ווייל די גאנצע פעראנטוואָרטליכקייט ליגט אויף די, וועלכע האבען מיט זייער שלימ מזל׳דיגע קהל׳ישע ווירטשאפט דערפיהרט צו אזא טרויריגען צושטאנד, בעווייזענדיג, אז, אפילו די טוידטע צו בעזאָרגען,—דאס איז דאך געווען זייער הויפט-טהעטיגקייט, — זענען זיי נישט בכח געווען, שוין אָבגערעדט דערפון, וואס וועגען די לעבעדיגע האבען זיי קיינמאהל נישט געטראכט. אונזערע דאמאָלדיגע קהל׳שע פערוואַלטער זענען שוין לאנג אוועק פון רודער, איבערלאזענדיג אנשטאט א פנקס און רייכען קהלה—ארכיוו, — א טרויריג בלעטיל געשיכטע וועגען מתים, וואס זענען נאך לאנגע יאהרען ליגענדיג נאך נישט זיכער אין זייערע קברים.

א אינטערעסאנטע ירושה פון קהל׳ישע פערשטעהער אפשר די איינציגע צווישען אלע יודישע קהלות אין פוילען...

און זיי מעגען טאקע שטאָלץ זיין אויף זייער אמאָליגע פרנסים פאר זייער איבערגעלאָזטע ירושה..

מ׳ שמשון.

צייט איז געלד...

(א שמועס וועגען „פינקטליכקייט" ביי אונזערע כלל־טוער, בעאמטע און... טעלעפאָניסטקעס)

דאס דייטשע פאָלק צייכענט זיך אויס מיט איהר פינקטליכקייט. די דייטשען פערשטעהען נישט, וואָס דאס הייסט זיך נישט צושטעלען צום טערמין. אָבער זאָגען נישט צושטעלען זיך צום טערמין וואָלט געהייסען צו ווייט־לויפיג, א דייטש ווייסט נישט וואָס דער טייטש איז, זיך נישט צושטעלען צו דער מינוט, אזוי למשל, ווען איהר וועט זיך אָבדעדען מיט א דייטש זיך מיט איהם צו זעהן 12 אזייגער, וועט ער זיך 5 מינוטען נאך 12, מעהר מיט אייך נישט וועלען זעהן, ער האָט אויף אייך געוואָרט ביז 12 און מיט 2 מינוט שפעטער האָט איהר איהם מעהר נישט. ביי די דייטשען מוז אלץ זיין פינקטליך, אָבער טאקע צו דער מינוט, אזוי, אז אלץ מוז סיסטעמאטיש קלאַפּען, צו דער אָבגערעדטער צייט. א דייטש וועט אייך למשל צום צוג נישט קומען 5 מינוטען פריהער, ביי איהם איז גענוי אויסגערעכענט צו זיין אויפ׳ן באַנהאף, העכסטענס 2 מינוטען פאר׳ן אָפגעהן פון צוג און דאָס גענינט איהם.

ווען מיר זאָלען וועלען מאכען א פאראַלעל צווישען זיך און די דייטשען וועלען מיר דאַן זעהן, אז מיר זענען דער געגענזאַץ פון די דייטשען, ווייל פונקט אזוי ווי דאס דייטשע פאָלק קען נישט פערשטעהן, ווי אזוי מ׳קען נישט זיין פינקטליך צו דער סעקונדע, פונקט אזוי קען מען ביי אונז נישט פערשטעהן, ווי אזוי עס קען געמאָלט זיין, אז מען זאָל יאָ זיין אויסגערעכענט אויף דער בעשטימטער צייט.

זענט איהר א קהלה—פערשטעהער, אָדער אזוי א כלל-טוהער און מען רופט אייך אויף א זיצונג, זאָגען מיר אויף 8 א זייגער און איהר קומט צו דער צייט וועט מען אייך אויסלאכען, און יעדער וועט פערשטיין, אז איהר זענט א „גרינער" ווי די אמעריקאַנער זאָגען. מען וועט פערשטיין, אז איהר זענט נאָך א פריץ, ווען נישט וואָלט איהר דאך פערשטאנען. אז וויבאלד עס איז געווען געשריבען 8 מיינט מען דאָס 9 און קומען דארף מען האלב 10, ווייל די זיצונג וועט זיך פיי ווי פאר 10 א זייגער נישט אָנהויבען. איי איהר האָט פערברענגט אומזיסט 2 שעה, איז דאך אייך קיינער נישט שולדיג, אז איהר זענט נישט בעקאָוועט אין „געזעלשאפטליכע טעטינקייט" און פערשטייט נישט די פינקטליכקייט אין אמת׳ן זין פון אויסדרוק...

זעהט איהר אין גאס אָדער אין דער צייטונג א מעלדונג וועגען א פאָרלעזונג אָדער א טעאטער, איז דאך א זעלבסטפערשטענדליכע זאך, אז מען מעג זיך ערלויבען צו גיין צוויי שעה שפעטער לויט׳ן אָנגעוויזענעם טערמין און מ׳וועט חלילה גאָרנישט פערשפעטיגען, פערקערט, מען דארף נאָך נעדענקען מיטצונעמען א צייטונג, ווייל עס קען זיך נאָך מאכען צייט א זאָלנע אדורכצולעזען פון פאָרענט ביז אָרונטער.

„עס׳ער׳אווקע" (סאציאַליסטען-רעוואָלוציאָנערין), ווי זי איז געווען, לויט אירע רייד, פאר דער רעוואָלוציע, און וויל נישט ווערען קיין קאמוניסטקע. דאָס איז, א פנים, נאר צוליב דער אינטעליגענטישער פסיכאָלאָגיע. ווי מען שרייבט אין דער „פראַווידא"... און אפטמאָל שטעלט זי איהם גופא, א טרייען „טשעקיסט", אין א פערלעגענהייט, ווען זי רעדט אויס אָלדאָס ביז אויפ׳ן „טאָווארישטש לענין"... „פאַ־זאקאָנו" (לויט דעם געזעץ) וואָלט ער איהר באלד געדאַרפט ארעסטירען און אָבפיהרען אין „טשעקא"; פלעגט ער זיך בערוהיגען, אז אין אמת׳ן איז דאָך זייער וואָינונג כמעט אין „טשעקא" און ער, דער טשעקיסטישער קאָמיסאר, איהר מאן, איז דאך איבער איהר דער בעל הבית, און וואס קען מען נאך טון צו איהר?..

רעוועקאַ האָט אויך מיט יעדען טאָג אַלץ ליבער בעקימען איהר מאַן. אין דער הינזיכט האָט זי אין איהם זיך נישט גענארט. ער איז א שעהנער, בעזונדער, אונבערירטער רוסישער טיפ, וואס לאָזט זיך פיהרען און לערנען, אלס א דארפישער שייגעץ פלעגט ער פריהער ליב האָבען אויסצוטרינקען; איצט האט ער זיך פון דעם אין גאנצען אָפגעזאָגט. פיהלענדיג ווי איהר איז עס עקלהאפט. רעוועקא האָט געהאָפט, אז ווען ר׳וועט זיך מעהר ענטוויקלען אונטער איהר איינפלוס, וועט ער אויך פערשטעהן, ווי אומבעגרינדעט דער קאָמוניזם איז און אז דער גאנצער לענויניזם, אין גרונד גענומען, איז נישט מעהר ווי דער פאלשער סאָציאַליזם פון אינוויסענדע...

און ביז יענע צייט וועט קימען, האָבען זיי דערווייל זיך געליבט, ווי די טייבעלעך. צום ערשטען יאָהר נאך זייער „פאָליטישער חתונה" איז ביי זיי געבוירען געוואָרען א קינד, וועלכען זיי האָבען א נאָמען געגעבען „קאַרל", נאך מארקס׳ען. פאר די צייטלינס איז עס געווען א נייע קלאַג, ווען זיי האָבען זיך דערוואוסט פון דער בשורה, זייער פאָטער ר׳ יאָסעלע צייטלין, איז געוואָרען א זיידע פון א גויטשיק!..

דורך דעם ניי געבוירענעם קינד איז גאָר אונערוואַרטעט צושטערט געוואָרען דער שלום בית צווישען סטעפאנאָוו׳ן און זיין ווייב רבקה׳לע. די ווייסע ארמעע איז שוין דעמאָלס געווען צוקלאַפּט אויף שטויב און רוין; די קאָנטר-רעוואָלוציאָנערע גענעראַלען זענען געווען פערטריבען. און דער טשעקיסטישער קאָמיסאר סטעפאנאָוו האט זיך פערגונען צו מאכען א גרויסע מאָלצייט לכבוד דעם געבורט פון זיין זוהנדעלע.

גאנץ מאָסקווע האָט דאן געהונגערט און געפרוירען צוליב דעם שווערען נאר וואס איבערגעקומענעם קריג. אָבער אין הויז, ביי דעם קאָמיסאר פון דער מאנאסטיר־פורמע, איז געווען וואַרים, און אויף זיין טיש האָט נישט געפעהלט קיין פלייש און פיש און בראָנפען און אפילו א פלאַש שאמפאַנער. צווישען די איינגעלאַדענע געסט זענען געווען חברים און פריינד פון דער „קאָמוניסטישער יאַטשייקע", דאָס רוב אַזעלכע יונגע, איינפאכע דאָרפישע יונגען, ווי ער אליין און אויך די אַלע טשעקיסטען, וועלכע האָבען מיט איהם צוזאמען געדינט אין דעם טשעקאַ פון דעם איוואַנאָווער מאָנאַסטיר.

אויבען-אָן איז געזעסען דער גליקליכער בעל־הבית אליין, סטעפאַנאָוו, ביי זיין רעכטער האנד איז געזעסען און געסאָרווערט זיין יונגע ווייבעלע רבקה׳לע, אָדער רעוועקא יאָסעלעוונא, נאכן קימפעט, נאך שטארק בלאָס, איז זי געווען בעזונדער צערטליך און האט נישט געקענט נישט ענטציקען די

און עס איז נישט געזאָגט גלאַט אין דער וועלט אַריין ווען מען וועט אַנער־קענען, אַז ביי אונז טאָר מען נישט זיין פּינקטליך. ווייל זייט אַ בריה און קומט, ווי די דייטשען, פּינקטליך צום צוג, נו, קען אייך גראָד אויסקומען צו שטיין ביים קאַסירער אַ פערטיל שעה, ביז איהר וועט דעם בילעט בעקומען, ווייל גראָד איז יענער דעמאָלט פאַר־נומען מיט אַנדערע ענינים און ער קען אייך נישט בעדינען און דערווייל וועט אייך דער צוג פאַר דער נאָז אַוועק־לויפען און טהוט איהם עפּיס, דעם קאַסירער.

עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט ווען מען קומט אין וועלכע ס'איז נישט אינסטיטוציע ערלעדיגען אַ ענין אויף וועלכען מ'דאַרף האָבען 10 מינוטען צייט און מען מוז אָפּוואַרטען אַ שעה, ביז דאָס פריילין ערלעדיגט אייך. זי ווייסט גאַנץ גענוי, אַז זי דאַרף אויך נישט זיין פּינקטליך. זי קען זיך עפע־נען דאָס פענסטערל אויף דער פּאָסט צי אַנדערשוואו, שפּעטער און אַז זי האָט שוין געגעסען, קען זי זיך אויך איהרע זייטיגע געשפּרעכען גאַנץ גע־מיטליך פיהרען און עס אַרט זי נישט וואָס עס וואַרטען קליענטען. זי ווייסט גאַנץ גענוי, אַז נישט זי דאַרף זיין פּינקטליך, ווייל די קליענטען אַליין זענען עס אויך נישט.

מיר האָבען אַ טעלעפאָנען-קאָמוני־קאַציע, וועלכע וואָלט אפשר יאָ גע־פּרובט צו זיין פּינקטליך. אָבער וואָס עס וואָלט געפּרובט צו זיין, איז דאָך נאָך ווייניג. וויפיעל מאָל דענערווירען מיר זיך ביי דער טעלעפאָניסטקע? ווי־פיעל מאָהל פערלירט מען דאָס געדולד? ביז זי מעלדעט זיך און גאַנץ אָפט האָט זי נאָך צו אייך טענות, פאַר וואָס איהר פאַסט זיך צו איהר נישט צו. אויף ווי ווייט די טעלעפאָנען בעדינונג ווערט לייכטגעשעצט, קען מען זעהן דערפון, וואָס אָפטמאָל ענטפערט אייך דאָס פריילין, אַז דער פערלאַנגטער נומער איז פערנומען, אָדער מען ענט־פערט פון איהם נישט, ווערענד איהר ווייסט פּאָזיטיוו, אַז דאָס איז נישט אמת.

נו, מאַכען מיר פון דעם אַלעם אַ וועזען? מאַכען מיר אַ געברויך פון דעם לייכטשעצען זיך? געוויס נישט. און עס קען אויך אַנדערש נישט זיין, ווייל מען איז ביי אונז אַנדערש נישט געוואוינט. מיר זענען ערצויגען נישט צו זיין פּינקטליך, דאָס גלייכע איז ביי אונז קרום. מיר קענען זיך צו פּינקט־ליכקייט נישט צוגעוואוינען, און דע־ריבער, ווילען מיר זיין פּינקטליך בע־דינט, ווילען מיר קומען צום צוג עט־ליכע מינוטען פאַר'ן אָפּגיין פון צוג און דער קאַסירער זאָל אונז מאָמענטאַל ערלעדיגען און אויף דער פּאָסט און אין אַלע אַנדערע אינסטיטוציעס זאָלען מיר נישט דאַרפען אָפּשטיין און פער־לירען דאָס געדולד צוליעב די לייכט־זיניגע בעהאַנדלונג פון די בעאַמטע. ווייל מען דאָס אַלץ זאָל איינגעאָרדנעט ווערען אייראָפּעאיש, פּינקטליך און מיט די געהעריגע פעראַנטוואָרטליכקייט, מו־זען מיר קודם כל זיך אויסלערנען אַליין זיין פּינקטליך, מוזען מיר אין דער ערשטער רייהע אַליין וויסען אָפּ־צושאַצען די וויכטיגקייט פון אונזער צייט און דאַן ערשט וועלען מיר פער־שטעהן, אויף ווי ווייט עס איז שעד־ליך, מיאוס און נישט בעקוועם, ווען מען בעהאַנדעלט אונז מיט אַזאַ לייכט־זיניגקייט, אַז מיר פערלירען דאָס גע־דולד און אָפטמאָל ווערען מיר אויס־נערוועט און עס ברענגט אונז אום צייט און געלד.

ווילסטו, אַז יענער זאָל דיך האַלטען פאַר אַ מענש, מוזטו קודם כל פער־שטעהן, אַז דו ביזט עס; ווילסטו פּינקטליך בעדינט ווערען, מוזטו אין דער ערשטער רייהע פערשטעהן, ווי וויכטיג די פּינקטליכקייט איז און דאַן וועסטו פערשטעהן און פיהלען אויף דיינע אייגענע פּלייצעס איהר נויט־ווענדיגקייט.

ר. לעט.

דער אָסטראָווצער רבי וועלכער פאַסט שוין 40 יאָהר.

פון לאַזאַר קאָהאַן.

צו'ן אינטערעסאַנטער, צו'ן אויסטער־לישער טיפּ איז דער אָסטראָווצער רבי: אפשר דער מערקווירדיגסטער צווישען אַלע רביים און רבנים, וואָס לעבען ביים היינטיגען טאָג אין פּוילען.

פּאָפּולער איז ער געוואָרען ביי די מאַסען חסידים און אפילו ביי נישט־חסידים מיט זיין אייגנאַרטיגער הנהגה און בעזונדערס מיט זיין פאַסטען. שוין 40 יאָהר ווי דער אָסטראָווצער רבי פאַסט תעניתים! זייט ר' מאיר יחיאל הלוי עפּשטיין (דאָס איז זיין פולער נאָמען) איז רב אין אָסטראָוויעץ פאַסט ער... און צוליעב זיינע תעניתים איז ער טאַקי געוואָרען אַזוי אָנגענומען אין דער חסידישער וועלט און האָט היינט אַ גרויסען שם נישט בלויז אַלס רב און גרויסער למדן, נאָר אויך אַלס רבי!.

דען די מאַסע זוכט דאָך שטענדיג ביים פיהרער, ביים מנהיג, ביים רבין דאָס אויסערגעוועהנליכע, דאָס איבערנאַ־טירליכע און קוים געפינט זי אַזאַ שטריך, דאַן ווערט טאַקי ווער דאָזיגער מנהיג דערהויבען און פערגעטערט...

דער אָסטראָווצער רב, מוזט איהר וויסען, שטאַמט נישט פון רביים, אָדער רבנים. זיין פאָטער איז ס"ה געוועזען אַ פּשוט'ער בעקער און ווען אַ מענש פון אַזאַ יחוס, דערגרייכט צו דער מדרגה פון אַ רבי'ן, מוז ער פערמאָגען יחוס עצמו.

און דאָס איז טאַקי דער פאַל מיט'ן אָסטראָווצער רבי'ן.

ווי מען האָט מיר דערצעהלט אין אָסטראָוויעץ, האָט ער זיך פון קינדהייט אָן געשניטען צו זיין אַ גדול בישראל. זיין פאָטער, איז געווען אַ פּשוט'ער איד, נאָר אַ פרומער און גאָטספאָרכטי־גער און ווען זיין בחור'ל האָט גענומען וואַקסען און דער מלמד האָט געזאָגט, אַז דאָס אינגעל האָט אַ שאַרף קעפּעל און עס קען פון איהם אויסוואַקסען אַ גדול, האָט דער פאָטער געזוכט פאַר זיין זוהן אַ גוטען מלמד. ווען ער האָט ביי זיך אין שטעדטיל מעהר נישט געפינען קיין מלמדים, וואָס זאָ־לען קענען ענטפערען אויף די שאַרפע קשיות פון ם יונגען עלוי האָט דער פאָטער זיין זוהן אוועקגעפיהרט צו ר' מאיר'ל אָפּטער, דער בעריהמטער חסידישער רבי און איהם דאָרט איבערגעלאָזט. און דער בחור'ל איז געוואַקסען אַלס עלוי און אַ חוץ חריפות אויך אַרויסגעוויזען גרויס התמדה, געזעסען יום ולילה על התורה ועל העבודה, געלערענט ש"ס ופוסקים און מיט דער צייט טאַקי גע־וואָרען דער גרויסער למדן, דער זעל־טענער בעל־תלמוד, דער בקי און חריף צוזאַמען.

ער האָט פון דער [illegible] עי־

פערזאַמעלטע יונגע דאָרפס־פּויערים, וואָס מעהרערע פון זיי זענען דאָ גע־חען מיט זייערע פּויערישע ווייבער... דער עולם האָט זיך געלאָזען וואויל געהן; מען האָט געגעסען, געטרונקען, געזונגען רעוואָלוציאָנערע לידער.

רעוועקאַ, נאָך דורכגעגאַנגען פון די מיידעלשע יאָהרען מיט די אידעאַ־לען און שטרעבונגען פון די „עס־ערען", וואָס מעהר צו דערנעהנטערען זיך צום דאָרף, האָט זיך זעהר גוט געטיהלט צווישען די נאַאיווע נאַטור־קינדער... זי האָט זיך מיט זיי אונטער־געהאַלטען זעהר וואַרים, געוויזען דאָס קינד...

די געסט זענען אָבער געוואָרען וואָס ווייטער אַלץ מעהר פונאַנדערגע־לאָזען, אַלץ לוסטיגער. פּאַמעלעך, פּאַ־מעלעך איז מען געוואָרען גוט שכור אפילו סטעפּאַנאָוו אַליין, דער בעל שמחה, וועלכער פלעגט די לעצטע צייט זיך היטען צו טרינקען, כדי נישט צו דערצאָרנען זיין ווייבעל, די „אינ־טעליגענטקע", האָט דאָס מאָל זיך אויך ערלויבט איבערצוגאָסען די מאָס.

אונטער דער ווירקונג פון די „קעליש־קעס" האָבען זיך פריי פונאַנדערגעלאָ־זען די ציגנער, און מען האָט גערעדט וואָס מען דאַרף נישט. ווען אַ ניכטע־רער טשעקיסט וואָלט דאָ אַריינגעפאַלען פּלוצלינג אין דער קאָמפּאַניע שכור'ע טשעקיסטען, וואָלט ער דאָ דערהערט אַ היבש ביסעל קאָנטר־רעוואָלוציאָנערע ווערטלעך; מען האָט זיך ערלויבט צו וויצלען איבערן חבר טראָצקי'ן, איבער לענין'ען אַליין און איבער אַלע אַנדערע.

אַ יונגער טשעקיסט, פּעטראָוו, סטעפּאַ־נאָוו'ס אַ „זעמליאַק", אַ לאַנדסמאַן פון איין דאָרף, וועלכער דינט מיט איהם צוזאַמען און זאָגאַר פריהער געווען זיין „פעלדפעבעל", זיין „נאַטשאַלניק". האָט זיינע שכור'ע בליקן נישט אָפּ־גענומען פון רעוועקאַ יאַפּעלעווניאַ'ן. ער האָט אויסגעטרונקען אַ צענדליג כוסות פאַר איהר געזונד און אויך פאַר'ן געזונד פון איהר קינד און פאַר'ן געזונד פון איהר מאַן... און פּלוצלינג, מיט פערגאָסענע אויגען, טוט ער צו איהם אַ זאָג, צו סטעפּאַנאָוו'ן נאָר אומגעריכט:

— עך, וואַסיוטקאַ! ווען די האָסט אין יענער ווינטער־נאַכט דערשאָסען דעם אַלטען זשיד, האָסטו דאַן געקענט טראַכטען, אַז דו וועסט דערנאָך נאָך חתונה האָבען מיט זיין טאָכטער, מיט אַזאַ „קראַסאַוויצע" און אַזאַ געלערענטע די הינטישער זוהן איינער? איז דאָך געדרונגען, אַז אַלץ איז טאַקע בעשערט פון גאָט... קום־זשע, טאָוואַרישטש, לאָ־מיר אָנקלאַפּען די גלעזלעך אונזערע און נאָך אַ מאָל אַרייגגיסען, מיין טיי־ערער!..

(פאָרטזעצונג קומט).

נעבר קיין מאל פון מילי־דעלמא נישט געוואוסט און ער אליין דערצעהלט וועגען זיך פאלגענדען פאקט:

— ווען איך בין אלט געווען 13 יאהר האט מען מיך אמאל געשיקט קויפען א פלאש ביער. איך בין אריין אין א שענק, געקויפט א פלעשעל ביער און געהענדיג אין גאס נישט בעמערקט ווי דאס פלעשעל האט זיך ביי מיר צובראכן און דאס ביער האט אויפן וועג אויסגערינען.. אריינקומענדיג אין שטוב האב איך אויסגעשטעלט די צובראכענע פלאש אויפן טיש.. ערשט ווען מען האט גענומען שרייען אויף מיר. האב איך מיך ארומגעזעהן, אז איך האב אנשטאט א פלאש ביער א היים געבראכט א צובראכענע ליידיגע פלאש...

עס זאגט פערחלומ'טער איז ער שוין געווען אין דער יוגענד און אויך שפעטער איז ער געבליבען דער הימעל מענש, וואס הייסט נישט וואס עס טהוט זיך אויף דער ערד און וויל פון פון אלע תענוגי עולם הזה אוראי נישט וויסען און נישט הערען. ער וויל נישט וויסען פון די סאמע נויטיגסטע מענשליכע בעקוועמליכקייטען. ער וויל אפילו נישט וויסען פון די בעדערפנישען וואס די נאטור האט איינגעפלאנצט אין מענשען, כדי זיין לעבען צו דערהאלטען ער וויל נישט וויסען פון עסען, טרינקען און שלאפען...

ער איז דער זעלטענער פאסטער, וועלכער עסט שוין נישט העכער 40 יאהר!..

ער איז היינט אנ'ערך 70 יאהר אלט און זייט ער איז געווארען רב אין אסטראוויעץ איז ער זיך אזוי נוהג: ער שלאפט זיין גאנץ לעבען אין די מלבושים. אייגענטליך שלאפט ער בכלל נישט, נאר ער כאפט א דרימעל. ער ווארפט זיך ארויף אויף זיין הארט בעטעל אין אנגעטוהענער, האלט צו א ביסעל די אויגען, דרימעלט א רגע און וואכט באלד אויף. ווי ער נעמט זיך אויף, פערלאנגט ער פון זיינע תלמידים, וואס וואכען ארום איהם, זיי זאלען איהם מאכען א הטבת חלום. און דאן נעמט ער זיך לערנען. אין א קורצע צייט ארום, ווען ער ווערט שטארק מיד, דרימעלט ער ווידער איין, ער כאפט זיך ווידער אויף און ווידער מוז פארקומען א הטבת־חלום פון זיינע תלמידים...

איינער פון זיינע געוועזענע תלמידים האט מיר דערצעהלט:

דער רבי קען קראנק מאכען מיט זיינע הטבת־חלומות.. אלע פאר שעה פלעגען מיר דאס מוזען דורכפיהרען. איין מאל א טאג, פאר זון אונטערגאנג, פלעגען מיר מוזען מאכען אזא גרינדליכע הטבת—חלום. ביינאכט ווידער יעדע האלבע שעה, ווי דער רבי כאפט זיך אויף פון זיין דרימעל — א הטבת־חלום...

אזוי איז ער זיך נוהג אין שלאפען. בנוגע עסען איז ער אויך א מערקווירדיגער מענש. דער איינציגער אפשר אויף דער וועלט.

א גאנצען טאג נעהמט ער אין זיין מויל אפילו קיין שלוק וואסער נישט. ער זיצט און לערנט פון בעגינען ביז שפעט אין אווענד און פאסט א גאנצען טאג. ערשט צווישען 10 12 א זייגער ביי נאכט טרינקט ער עפעס אויס, א מאל א גלאז טיי און א מאל א גלאז קאווע, בעווארקא (וואססער מיט מילך). א מאל א גלאז קאקאו. עסען קאן ער העכסטענס אויסעסען א שטיקעל לעקעך, אדער א שטיקעל ווייגקוכען און פארפיג.

אזוי פאסט ער אב א גאנצע וואך. לכבוד שבת רייסט ער איבער דאס תענית און איז טועם א שטיקעל פיש. א ביצעל פלייש מיט חלה... נאר אויך שבת עסט ער נישט צו זאט.. זיין מאגען איז שוין אזוי צוגעוואהנט צום פאסטען אז ער פערנעמט בכלל מעהר קיין עסען נישט...

און אזוי ווי דער בעריהמטער תלמודישער ר' צדוק, וועלכער האט אויך נעפאסט זיין גאנץ לעבען און פלעגט בלויז אויסזויגען א פייג — אזוי איז זיך אויך נוהג דער אסטראווצער רבי.

ער וואוינט אין עק שטעדטיל, אין זיין אייגען הייזעל פערנעהמט ער ס"ה עטליכע צימערען, וועלכע זענען נישט איינגעארדענט מיט קאמפארט און לוקסוס. אפילו די סאמע נויטיגסטע היגיענישע בעדינגונגען פעהלען דארט אויך.

ווי ווייט עס דערגרייכט זיין תשוקה זיך צו פייניגען בעווייזט דער פאקט: אז ער זעצט זיך קיינמאל נישט אועק אויף קיין ווייכען שטוהל. ער פאהרט אויך קיינמאל נישט אויף קיין דראזשקע, כדי ער זאל נישט דארפען זיצען אויף קיין ווייך געזעס.. ער פאהרט דארום שטענדיג אין א פוירישער פוהר.

און ווען ער דארף נויטיג פאהרען און ער קריגט נישט קיין פוירישע פוהר און איז געצוואונגען צו פאהרען מיט א דראזשקע, דאן מוז מען דעם געזעס איבערדרעהען און ער זעצט זיך אויף די אייזערנע שפרינגפעדערן...

פון אזא הנהגה קומט, נאטירליך, קיין געזונד נישט צו און דער אסטראווער רבי איז טאקי א מענש פון הויט און ביינער און זיין פארמעטע פנים איז גיכער עהנליך צו א סקעלעט... ער איז זעהר שוואך, קוים וואס ער האלט זיך אויף די פיס און די לעצטע יאהרען איז ער אויך קראנק. דעם זומער איז ער געזעסען א פאר חדשים אין אטוואצק און זיך געהיילט.. אייגענטליך, האט ער א שוואכקייט צו דאקטוירים און ער דאקטארט זיך כסדר... ער קאן אפט עטליכע מאל טעגליך רופען צו זיך דעם דאקטאר, אבער קיין רפואות נעמט ער נישט...

די שטאדט האט צו איהם גרויס דרך ארץ און מען ווייזט איהם ארויס גרויס כבוד. אבער ער מאכט זיך נישט רעדרויס. ער מישט זיך נישט אין שטאדט זאכען און אינטערעסירט זיך מיט גארנישט א חוץ גמרא און פוסקים.

ערב ראש־השנה קומען די איינוואוינער פון שטאדט צום רבי'ן ער זאל זיי בענשען. דאס זעלבע קומט אויך פאר ערב יום—כפור. ווען ער האט די בעלי־בתים פון שטאדט געבענשט ביי זיך אין שטוב, דאן שטעלען זיך אויס די מאסען, הויפטזעכליך די ווייבער פון שטאדט אויפ'ן גאס, ביים רבינ'ס וואוינונג און ווארטען ביז ער קומט ארויסצוגעהן אין שוהל אריין. די גאסען ווערען בעלאגערט מיט מענשען און די פאליציי מוז שטענדיג האלטען ארדנונג עס זאל קיין אומגליק נישט געשעהן. דער עולם נעמט דעם אלטען רבי'ן אויף די הענד און מען טראגט איהם ביז דער שוהל. די געוואלדען פון די ווייבער וואס בעטען ביים רבי'ן א ברכה איז אין לשער!..

שבועות איז אין שטאט אזא מנהג, די חברה תהלים נעהמען דעם ערשטען טאג שבועות צו דוד המלך'ס יאהרצייט א גרויס ליכט און געהען אוועק דערמיט צום רבין. מען נעמט איהם ארויס פון שטוב און מען איז איהם מכבד צו טראגען דאס ליכט, ער נעהמט בראש פון עולם מיטן ליכט אין האנד ביז צו דער שוהל, וואו מען שטעלט עס אוועק און עס ברענט א גאנצען מעת־לעת.

נישט בלויז די חסידים און די שטאטישע איינוואוינער גיבען איהם אב גרויס כבוד, נאר וואו ער קומט איז ער דער אביעקט פון אוואציעס מצד די אידען און צו איהם אין אסטראוויעץ קומען נישט וועניג חסידים. און ע"פ רוב זענען עס רביים, רבנים און סתם גרויסע למדנים.

קיין געלד נעמט ער נישט פון די חסידים, הגם ער האט א מאדנע בעציהונג צו געלד, דאס ביסעל מזומן וואס ער פערמאגט, האלט ער פערשלאסען אין אנ'אייזערנע קאסע און געטרויהט קיינעם נישט די שליסלען. אפילו זיין פרוי און טאכטער ווערט ער אויך קיינמאהל נישט געבען דעם שליסעל פון דער אייזערנער קאסע

הכלל, א מערקווירדיגער מענש!

און דאס פאלק קוקט אויף איהם ווי אויף א געטליכען מאן איז מען האלט זיך גליקליך, ווען ווייערע קעפ ווערען אנגעריהרט פון די דארע ביינערע הענד פון אסטראווצער רבי'ן,

און פאפולער געמאכט ביים פאלק האט איהם נישט אזוי זיין לערנען תורה, ווי זיין מערקווירדיגער ארט לעבען און הויפטזעכליך זיין פאסטען!

וואס הערט זיך איז ראדאם.

זיצונג פון קהלה=ראט.

בעריכטס־טהעטיגקייט פון דער פערוואלטונג — ראדאמער סיימיק פאדערט אויף די גמינע צו מאכען א וועג אויפן בית-עולם פאר'ן דורכפאהר פון דארפישע איינוואהנער.

נאך דריי פיערטיל יאהר איז ענדליך דער קהלה-ראט זיך צוזאמענגעקומען דעם פאריגען דאנערשטאג אויף א זיצונג, און אויך דאס מאהל מיט א פערשפעטיגונג אויף אנדערטהאלבען שעה און ביי דער אבוועזענהייט פון עטליכע פרנסים. די זיצונג עפענט דער פרעזעס ה' יחיאל פרענקעל, פאר'ן בעטראכטען די טאג-ארדנונג ווערט אויף זיין ביטע געעהרט דער נישט לאנג־פערשטארבענער מורה הוראה, ר' מענדילעווינער ז"ל, דורכ'ן ראט מיט אויפשטעהן פון די ערטער. דאן בעקומט דאס ווארט דער וויצע־פרעזעס פון גמינע־פערוואלטונג אדוו. ה' מולער, אויף אבצוגעבען א בעריכט פון דער גמינע־טהעטיגקייט פאר דער גאנצער צייט. פאר'ן בעטראכטען דעם בעריכט בעט ה'מולער די פערזאמעלטע אויפצושטעהן פון די ערטער צו בעעהרען דאס אנדענק פון דער פערשטארבענע חשוב'ע פרוי שפרינצה פרענקעל, די מוטער פון קהלה פרעזעס, ווי איין פון דער יונג פערשטאר־

בענער טאַטער פון פרנס הורוויטש.

נאכ'ן אויסדרוקן כבוד אין קאָנדאלענץ־געפיהלן די גאַסט־זעצליגע, נעהמט דער ראַט איבער צו די גראהע, וואָכעדיגע טאָג־פראגן. ה' מולער אלס ווינע־פרעזעס פון דער קהלה—פערוואלטונג נעמט דער ערשטער דאָס וואָרט און גיעט אָן אַ לענגערען בעריכט פון דער קהלה־טהעטיגקייט פאר דער לעצטער צייט ביזן היינטיגען טאָג. ער גיעט איבער, אַז די גמינע אַרבייט ביי זעהר גרויסע אָנשטרענגונגען, עס זענען דורך דער צייט פאָרגעקומען אין קהלה דריי רעוויזיעס. ה' קעסטענבערג האָמפוערט דאָס בעשטעטיגען דעם ביודזשעט פון יאָהר 1926. און שטעלט זיך אָבער נישט אָב גלייכצייטיג צו מאָהנען זיין געהאָלט אונטער דער דראָהונג פון געריכטליכע קאָנסעקווענצען. ה' מולער זאָגט, אַז צוליב דעם נישט בעשטעטיגען ביודזשעט, ליידט די גמינע אַ דוחק אין געלד, און דאָס ווירקט דעזאָרגאניזירענד אויף דער קהלה־טהעטיגקייט. קיין טובפידיעס איז ה' מולער מודה, האָט מען טאַקי נישט אויסגעצאָהלט, אָבער די פענסיעס פון אַלע ביורא—בעאַמטע פון גמינע האָט מען אויסגעצאָהלט אינגאַנצען. די פערוואלטונג איז אויסגעקומען צו פיהרען אַ קאמפף, אַז די ריטועלע שחיטה זאָל נישט מוזען זיין אָבגעצאָהלט אין מאַגיסטראַט.

דער וואָיעוואָדע אין קעלץ, ערקלערט ווייטער ה' מוליער, האָט אַרויסגעלעגט אַ ספּעציעלען אָבצאָהל פון דער עופות־שחיטה. די ראַדאָמער גמינע האָט צו דעם צוועק אָרגאַניזירט אַלע אַרומיגע יודישע גמינעס, אויף צו רעאַגירען. בכדי דער נייער שטייער זאָל בטל ווערען.

פינאַנץ—קאַמער אין קעלץ בעשטראָפט די גמינע און די שוחטים מיט 8000 זלאָטעס.

דערפאַר, וואָס דער שחיטה—אָבפאַך צווישען זיי איז נישט געווען פערזעהן מיט קיין סטעמפעל־מאַרקעס. א דאַנק דער אינטערווענץ פון דעפוטאַט וויסליצקי ביים פינאַנץ—מיניסטער, איז די שטראָף געמילדערט און פערקלענערט געוואָרען אויף 340 זלאָטעס.

אין ווייטערדיגען בעריכט פון ה' מולער ווערט איבערגעגעבען, אַז דער פיימיק איז אַרויסגעטרעטען מיט אַ תביעה צו דער גמינע פריי צומאַכען אַ וועג אויפ'ן בית עולם פאַר'ן דורכפאָהר פאַר די פוהרען פון דער אַרומיגער דאָרפישער בעפעלקערונג. דער פיימיק שטעגט זיך אין זיין פאָדערונג, אויף דעם פאַקט, וואָס מיט יאָרען צוריק, איז דאָרט געווען אַזאַ וועג. ה' מולפר דערצעהלט, אַז ווען מ'איז געגאַנגען אויסזוכען דעם אַרכיוו פון די קהלה, כדי אויסצוגעפינען די קויף־אַקטען פון דערמאָנטען פלאַץ, האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז אין גמינע איז אַבסאָלוט נישטאָ קיין שום אַרכיווען, אָדער פּראָטאָקאָל־בוך פון די פריהערדיגע יאָהרען און ער האָט געמוזט געהן זוכען אין מאַגיסטראַט־אַרכיוו וועגען גמינע־אינווענטאַר אַזש פון יאָהר 1864 אָן, ווייטער בעזיצט נישט די גמינע קיין שום דאָקומענטען צו בענוצען זיך מיט זיי אין פאַל, ווען די גמינע וועט זיך דאַרפען פערטיידיגען בעת אַ פּראָצעס, וועלכער וועט אַמוואַרשיינליכסטען פאָרקומען צווישען דער גמינע מיט'ן פיימיק. דער קהלה־אַרכיוו איז פערברענט, אָדער צונג'גנב'עט געוואָרען.

די גמינע, זאָגט ווייטער ה' מוליער, אויב זי נהוט ספּיס אויף איז דאָס ביי אונגעהויערע אָנשטרענגונגען. די מיטגלידער פון דער קהלה זענען לעצטענס געוואָרען וואָיעוואָרען צוליב דער רב־פראגע.

דאַן נעמט דאָס וואָרט פרנס ה' איירעלבוים, ער פרעגט זיך, וועמען איז אויסגעצאָהלט געוואָרען די פולע פענסיעס, צי בלויז די ביורא־אָנגעשטעלטע פון גמינע, צי דעם גאַנצען כלי—קודש—אַפּאַראַט, דערויף ענטפערט ה' מוליער, אַז גאָר די קאַנצעלאַריע בעאַמטע איז געוואָרען אויסגעצאָהלט, דער ראַבינאַט ליידט, ערקלערט ה' מוליער, אָבער נישט די קעסטענבערג'ס, ווייל זיי צווינגען אויסצוצאָהלען מיט'ן כח פון דער מאכט.

פרעזעס ה' פרענקעל לייענט דערנאָך פאָר די פאָרמעלע בעשטעטיגונג פון רב שטיינבערג אַלס ראַדאָמער רב. נאָכדעם ווערט געלייענט אַ פּראָטעסט פון ה' סטאַראָסטאַ געגען אָנגעטאָען דורך די גמינע די דימיסיע פון געוו. דאָזאָר ה' חיים ניימאַן, פערוואָנדיג זיך אויף אַ געוויסען פאַראַגראַף, אַז אַ דאָזאָר טאָר זיך נישט אָבזאָגען פון זיין אַמט ביז ענדע פון זיין קאַדענץ. צווייטענס איז די דימיסיע פון ה' ניימאַן געווען געשריבען אויף זשאַרגאָן און נישט אין דער אַמטס—שפּראַך. צוליב די אַלע טעמים וואַרפט דער ה' סטאַראָסטאַ אָב די דימיסיע פון ה' ניימאַן, געבענדיג גלייכצייטיג אַ טערמין דער גמינע צומאַכען אַ רעקורס צום וואָיעוואָדע קיין קעלץ אין משך פון 14 טעג. ה' פרענקעל לייענט באַלד דערנאָך דעם ענטפער פון בילדונג'ס־מיניסטער אויף אַ גאַנצע רייהע אָנקלאָגעס געגען די רבנים—וואַהלען מצד די ה"ה אלי' טענענבוים, גאָלדבלום און קעסטענבערג, דער מיניסטער ערקלערט, אַז צו רעקוריר ען איז געווען צייט 14 טעג, אָבער נישט נאָך אַזאַ לאַנגע צייט.

ראַטמאַן ה' איידעלבוים פרעגט פאַר וואָס האָט מען נישט פריער געוועזן דעם ראַט וועגען מאַכען דעם נייעם „ראָזקלאַד" אויף דעם יאָהר 1927 און פאַר וואָס מען מאַכט בכלל אַ „ראָזקלאַד". ראַטמאַן שיינפעלד איז אויך געגען מאַכען יעצט דעם „ראָזקלאַד" אין דער צייט, ווען מ'האָט נאָך נישט געמאַכט קיין ביודזשעט און ס'איז נאָך נישט בעוואוסט די אויסגאַבען פון גמינע. ה' מוליער ענטפערט, אַז דער „ראָזקלאַד" ווערט געמאַכט אויף דער אויפפאָדערונג פון ה' סטאַראָסטאַ צו צושטעלען דעם נייעם ביודזשעט. אַ חוץ דעם האַלט ה' מולער, איז דער „ראָזקלאַד" נויטיג צו בעווייזען די גמינע־ווירטשאַפט מיט פערשידענע אינוועסטיציעס און ריטועלע בנינים.

צווישען די סך פאָרשלאָגען ווערט בעהאַנדעלט די פראַגע וועגען מאַכען אַ הלוואה אויף 7000 זל., כדי צו בעצאָהלען די שכירות אַלע כלי קודש־אָנגעשטעלטע, ערפילענדיג דערמיט די פאָדערונג פון ה' סטאַראָסטאַ, אַז ביז'ן 1־טען לוטי זאָל אויסגעצאָהלט ווערען די פענסיעס פון אַלע גמינע־בעאַמטע. בעזונדערס דעם חוב וואָס קומט דעם ה' קעסטענבערג, ווייל אַנדערש וועט די גמינע צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכע פעראַנטוואָרטליכקייט און אחוץ דעם וועט די אינקאַסע פון די שחיטה־איינקונפט איבערגעגעבען ווערען דעם מאַגיסטראַט און די לעצטע וועט אויסצאָהלען די פענסיע פון די כלי־קודש.

ראַטמאַן צוקער טרעט אַרויס מיט אַ פּראָטעסט וואָס די גמינע פּאָזוואָרירט געוויסע שוחטים, וועלכע טהוען גאָרנישט, צאָהלענדיג זיי ריזיגע פענסיעס, בשעת די אַמיינס טכטיגסטע וועלכע זענען שוין 40 יאָהר שוחטים ווערט קיין גראָשען נישט אויסגעצאָהלט און זיי מוזען ליידען דחקות. נאָכ'ן טוידט, זאָגט ה' צוקער, בעערט די גמינע מיט אויפשטעלען די נפטרים אָבער ביים לעבען גיעט מען זיי נישט אויף קיין ברויט. ה' צוקער ערקלערט, אַז צוליב דעם וואָס מ'צאָהלט נישט אויס דעם שוחט צוקער זיין פענסיע וועט יענער געצוואונגען זיין אַרויסצוטרעטען געריכטליך געגען דער גמינע.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס די סטאַראָסטווא פאָדערט אַ דין וחשבון וועגען די הוצאה והכנסה פון דער גמינע, ווערט דורכן ראַט אויסגעקליבען אַ רעוויזיאָנס־קאָמיסיע צו אָקצעפּטירען די פינאַנס טהעטיגקייט פון דער קהלה, כדי אויפ'ן אָנגעוויזענעם טערמין צו קענען פאָרשטעלען דעם ה' סטאַראָסטווא דעם געפאָדערטען בעריכט.

מיט'ן אויסקליבען אַ רעוויזיאָנס־קאָמיסיע פון דריי פערזאָהן די ה"ה הורוויטש, איידעלבוים און האָמערשטיין ווערט די ראַט־זיצונג געשלאָסען.

חנוכת הבית ביי די שניידער־מייסטער אין ראַדאָם.

די שניידער—מייסטער אין ראַדאָם האָבען דעם פאָריגען שבת־צונאַכט געפייערט אַ חנוכת הבית אין אייגענעם לאָקאַל. לובלינער 23 (דאָרט איז פריהער געווען די האַנדווערקער באַנק) וואָס איז געדינגען געוואָרען מיט'ן צוועק צו איינאָרדנען דאָרט אַ רוי־שטאָף־קאָאָפּעראַטיוו. די ערעפנונג פון נייעם לאָקאַל איז אויסגעפאַלען זעהר אימפּאָזאַנט, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט אַלע היגע שניידער־מייסטער מיט זייערע פרויען.

דער פּרעזעס פון קאָאָפּעראַטיוו ה' משה רובינשטיין, האָט פאַר דער ערעפנונג געהאַלטען אַ לענגערע רעדע און צונעטיילט דעם טראַדיציאָנעלען כבוד איבערצושניידען די באַנד דעם ה' הירשל שפּילסויגעל און דעם ה' הירש בער קיפעדוואַס מיט'ן דערלאַנגען די טאַק מיט דער שער און ברויט מיט זאַלץ. נאָך דער ערעפנונג איז פאָרגעקומען אַ באַנקעט און ביי שען פערזיערטע טישען האָט דער עולם טועם געווען פון עסען און טרינקען, פערברענגענדיג אין אַ פאַמיליאַר־געמיטליכע שטימונג. מיט טאָאַסטען און בעגריסונגען זענען אַרויסגעטרעטען די ה"ה משה ראָזענבוים, צמח בוימאַן, דירעקטאָר פון די האַנדווערקער־באַנק, ה' פרענקעל, בייטשמאַן, כוויבצר ה' אורין האָט בעגריסט אין נאָמען פון דער שיסטער־בראַנזשע און ה' קליין אין נאָמען פון די סטאָליאַר'ס.

פון מאַסקען־באַל.

דער מאַסקען־באַל, וואָס איז איינגעאָרדענט געוואָרען דעם פאָרגאַנגענעם שבת־צו־נאַכט דורך דעם „בית־יתומים" האָט זיך זעהר גוט איינגעגעבען. אַלע זאַהלען פון „ראָזמאַטאָשי" זענען ממש געווען איבערפילט. דער עולם האָט זיך זעהר גוט געוויילט און יו־

דער האט זיך געפיהלט ווי אין א היימישע סביבה. דער באַל האָט זיך אונטערשיידעט פון אַ אַנדערש מאהל דערמ'ט, וואָס די אַטמאָספערע איז נישט געווען ווי אלע מאָהל שטייף־אַנגעצויגען און מ'איז אויך נישט ארומגעגאנגען קאָנטראָלירען ווי אזוי איינער איז אַנגעטוהן און צי דער קאָלנער איז ראוי למאָסקען באַל... אונזערע באַפּקעס האָבען זיך דאָס מאָל נישט געשעמט צו רעדען יודיש. דאָס האָט זיי גאָרנישט קאליע געמאכט ביי די באַמבאַניערקע־טראנזאַקציעס...

פריזען האָבען בעקומען פרוי שלאָפערמאַן, פר"ל לאַנדאַו און פרוי גאָטליב מ'ראָרף אגב צוגעבען אז אויס'ן זאָהל האָבען זיך געפינען קאָסטיומען, וואס האָבען אפשר נישט געגעבען א בלענד פאַ"ן אויג, אָבער זענען געווען געניג אָריגינעל. א שאָד וואָס די דיעטער זענען געוועָן אזוי שפאָרזאַם אויף די פריזען...

צוליב דעם וואָס די פרייזען ביים בופעט זענען געווען צוגענגליכע איז די פרעקווענץ געווען אַ גאָר גוטע און אַלץ איז אויסגעקויפט געוואָרען, די מוזיק איז געפיהרט געוואָרען אונטער דער לייטונג פון בעקאַנטען היגען מוזיקער ה' קאגאן.

בכלל איז די אָרדנונג אויפ'ן באַל ווי אויך ביי דער גאַרדעראָבע געווען אַ צופרידענשטעלענדע. ווי מען שמועסט אין שטאָדט זאָל מען קירצליך אונז מזכה זיין מיט א צווייטען באַל.

פון האנדווערקער־קלוב.

זונטאג דעם 6־טען ד. ח. 7 אין אָיענד וועט פאָרקומען די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון קלוב־מיטגלידער, אויף וועלכע עס וועלען אָבגעגעבען בעריכטען: די פערוואַלטונג, קולטור־קאָמיסיע, ראַטמענער פראַקציע פון היגען שטאָדט־ראַט, פון ראַט און פערוואלטונג ביי דער קהלה און קראַנקען־קאַסע.

צוליב'ן ענדיגען זיך פון די קאָדענץ (3 יעהריגע) פון דער פערוואלטונג וועלען פאָרקומען וואהלען פון די פערוואלטונג און קאנדידאַטען, רעוויזיאָנס־קאָמיסיע און א קאנדידאַט אין שידס־געריכט.

דערביי ווערט אויפמערקזאם געמאכט די מיטגלידער, וועלכע האָבען נישט רעגולירט דעם מיטגלידס־אָפּצאָהל ביז סוכות, וועלען קיין מעגליכקייט נישט האָבען אנטייל צונעמען אויף דער פערזאַמלונג.

אלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו ברענגען די מיטגליד'ס־קאַרטען.

* * *

האנטווערקער, וועלכע באַזיצען 5־6 קטג. „פּושטשאַפלאָווע פאטענטען" דאַרפען אָנגעבען דעקלאַראַציעס פון אומזאַץ פאַר'ן פערגאַנגענעם יאָהר ביזן 16 לוטי ר. י. 7 8 זענען נישט פאַרפּליכטעט אנצוגעבען דעקלאַראַציעס. אָנגעבען קאָנען די באַזיצער פון 7־8. די דעקלאַראַציעס, מיט וועלכע דער שטייער־אַמט דאַרף זיך רעכנען ביים אויסמעסטען דעם שטייער.

די האנטווערקער, וועלכע האָבען געאַרבייט אליין, אָדער מיט איין איינציגען מיטהעלפער אָדער מיטהעלפערין, דאַרפען די דעקלאַראַציעס נישט אָנגעבען און קיין אומזאַץ שטייער נישט צאָלען

פון דער געז. „מנחמי־אבלים"

די געז. „מנחמי אבלים" איז די טעג לעגאַליזירט געוואָרען פון דער מאכט. די ערשטע אַלגעמיינע פערזאַמלונג האלט אָב די ניי געגרינדעטע געזעל. קומענדיגען שבת־צונאַכט אין לאָקאַל פון „מזרח" אויף אויסצוועהלען אַ פערוואַלטונג.

די אויפגאַבען פון דער דערמאָנטער געזעלש., איז צו העלפען אָרימע אומגליקליכע אין די צייט פון זייער טרויער, ווען זיי קאָנען זיך נישט פערנעמען מיט קיין אַרבייט און בעשעפטיגונג. די ציעלען בערעכטיגען די עקזיסטענץ פון דער נייער געזעלשאַפט אין שטאָדט און מ'איז צו האָפען, אַז זי וועט אונטערשטיצט ווערען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

פּראָטעסט פון יודישען טעאַטער־עולם געגען דער דירעקציע פון טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי".

אויף דער לעצטער פאָרשטעלונג פון דער יודישער טרופּע אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי", איז אויסגעבראָכען אַ סכסוך צווישען דער טרופּע מיט'ן טעאַטער־דירעקטאָר. די טרופּע האָט פערלאַנגט, דער דירעקטאָר זאָל אראָבלאָזען פון דער פרייז פאַר'ן טעאַטער־זאהל, אויפווייזענדיג, אַז צוליעב די גרויסע אויסגאַבען און דאָס פערבלייבען די בילעטען שפּילט זי ביי דעפיציטען. בסך הכל האָט זיך עס געהאַנדעלט וועגען 25 זלאָטעס. דער סכסוך האָט זיך פערצויגען און ביז האלב צלף אַזייגער האָט דער דירעקטאָר נישט ערלויבט אויפצוהויבען די פאָרהאַנג פון דער ביהנע. דער טעאַטער־עולם, דערוויסענדיג זיך די סיבות, צוליב וועלכע ער איז פערבליבען וואַרטען מיט אַנדערטהאַלבען שעה שפּעטער ווי אַלע מאָהל, האָט אויסגעדריקט זיין שאַרפסטען פּראָטעסט און גרייט געווען צו פערלאָזען דאָס טעאַטער נישט פערלאַנגענדיג אַפילו די אָרטיסטען זאָלען זיי אומקעהרען דאָס געלד פאַר די בילעטען. א דעלעגאַציע פון די גאַלעריע האָט זיך געווענדעט צום פאָרשטעהער פון דער טרופּע, ה' דראַנאָוו, ער זאָל מעהר נישט שפּילען און אַלס צייכען פון פּראָטעסט זאָל דער גאנצער עולם פערלאָזען דעם טעאַטער־זאָהל. דער דירעקטאָר האָט אַ פּנים בעמערקט די אונצופרידענהייט פון די יודישע בעזוכער און ביים דריטען אַקט אומגעקעהרט די אַרטיסטען די געפאָדערטע הנחה.

פוז א וויץ קומט א מאל ארויס אנ'אמת.

(פון אונזער וואַרשאָווער מיטאַרבייטער).

אַביסעל האָט שוין וואַרשא נעהאַט אָנגעטעטעמט פונ'ם שרעקליכען קעסטענבערג־קאָשמאַר, וואָס האָט אָהן אויפהער פערפאָלגט און געפייניגט כמעט יעדען וואַרשאָווער יוד.

מען האָט געמיינט, אַז ענדליך וועט שוין ראַדאָם האָבען אַ נייעם רב און זי וועט אויפהערען בעמבאַרדירען די וועלט, אַז דאָ און דאָרט איז געקומען צו אַ צוזאַמענשטויס צווישען די צוויי פיינדליכע לאַגערן; אַז אין די שוהלען, בתי־מדרשים אָדער שטיבלעך איז געקומען צו אַ חלול־השם; אַז דעם האָט מען אָרעסטירט פאַר'ן אָנפאַלען אויף קעסטענבערג'ס אַ מענש, אָדער פערקעהרט און אזוי ווייטער.

ס'האָט שוין פּשוט געעקעלט די גאַנצע געשיכטע. אמת, אַז דער וואַרשאַווער האָט ליב אַ סענסאַציע, מעג עס זיין וועגען אַ רב, אָדער להבדיל וועגען אַ טאָטער. דער וואַרשאָווער האָט אָבער פיינד, אַז מען ציהט פון איהם אַרויס די נשמה. אָבגעטוהן – און אָנ'עק זאָל עס נעמען.

עס איז דעריבער קיין וואונדער גישט, אַז מעשה־קעסטענבערג איז פאַר וואַרשא געווען אנ'אמת'ע סענסאַציע. מען האָט פון די בעשרייבונגען זיך געקוויקט ס'האַרץ, אָבער, אַז עס האָט זיך אָנגעהויבען ציהען אין דער לאַנגער באַנק אריין, האָט מען זיך אָנגעהויבען דערפון אָבשאָקלען און יעדער האָט געטראַכט: גאָט אין הימעל, ווען וועט עס שוין נעמען א סוף?

און אז ראדאם האט זיך אויסגעקליבען א נייעם רב, האט מען זיך באמת געפרייט. פטור געוואָרען פון אלטען און זאל שוין זיין אין אַ מזל'דיגע שעה. צום סוף גאָר – זאָל גאָט שומר ומציל זיין, אזא אומגליק, אזא צרה!

וואַרשאַ איז שוין אויסגערעגט און אויפגעקאָכט ביז גאָר. מיינט איהר אויף די ראדאמער יודען? — חלילה, מען איז אויפגערעגט אויף קעסטענבערג'ן. וואָס וויל ער נאָך האָבען? וואָס האָט ער זיך אָנגעלייגט אויף כלל־ישראל?

טאָמער האָט דער מענש, קעסטענבערג, מיין איך, נאָך געהאָט ביי וועמען א ביסעל סימפּאַטיע, טאָמער האָט נאָך ערגיץ וואו געקלאַפּט פאַר איהם אַ האַרץ, האט ער עס שוין אינגאַנצען פערשפּילט. מען האט ליב פנערניע און חוצפה, אָבער מיט א וואָג און מיט אַ מאָס. קעסטענבערג האט שוין איבערגעהאַקט די מאָס און אפשר שוין צופיל איבערגעבאַקט.

ס'איז אפשר אַנ'עולה וואָס די פרעסע האָט די מעשה צופיל צופויקט. ס'איז פּשוט א חרפה פאַר דער וועלט, אַז אַ גאַנצע שטאָדט זאָל זיך אַזוי לאַנג לאָזען פיהרען ביי דער נאָז. דער זייטיגער מענש, וואָס אָריענטירט זיך נישט אין דער לאַגע, גלויבט, אַז אין ראַדאָם גיסט זיך כסדר בלוט אין די גאַסען, אזוי שלאָגט מען זיך, אזוי הרג'עט מען זיך.

כ'האָב אין וואַרשאַ א בעקאַנטען, אַ יוד א סוחר, אַ שטיקעל בן־תורה, אָבער א גרויסער וויצלער און א חוזק־מאַכער. איינמאָל דערצעהלט ער מיר, אַז צומאָרגענס פאָהרט ער קיין ראַדאָם אין געשעפטליכע־ענינים. צו מאָרגענס, אַז כ'טרעף איהם אין גאַס, פרעג איך איהם.

—ר' לייביש איהר האָט דאָך געזאָלט פאָהרען קיין ראדאָם?

צולאַכט ער זיך, ר' לייבוש און מיט זיין חוזק טאָהן, ענטפערט ער מיר:

— כ'וועל אייך זאָגען דעם אמת, אַז לייענענדיג אין דער פרעסע וועגען די לעצטע קאַמפען אין אייער ראַדאָם, ווייס איך נישט ביי וועמען אין די הענד ראַדאָם געפינט זיך. געפינט זיך די מאכט ביי „גענעראַל" קעסטענבערג, טויג עס נישט, טאָמער ביי די „רעוואָלוציאָנערען" — טויג עס אפשר אויך

גישט. נאך וואס זאל איך דארט אריינפאהרען מיט א געזונדטען קאפ און איהם דארט פערלירען? בין איך גערעכט, צי נישט?

אין א צייט ארום בעגעגענט מיך דער זעלבער בעקאנטער און גיט זיך חייטער א וויצעל:

— איז עס אמת, אז כדי צו פאהרען קיין ראדאם מוז מען ארויסנעמען א בעזונדערער טרלויבנישן?

— וואס מיינט איהר דערמיט? — טהו איך איבערגעשראקען א פרעג.

— ווי כ'האב געהערט, האט „גענעראל" קעסטענבערג ערקלערט קריגס־צושטאנד! — זאגט ער עס שוין לאכענדיג.

עס אזוי וויצעלט מען זיך אין וואַרשע איבער דער פערשלעפטער קרענק.

מן־הסתם האט איהר געלעזען היינטיגע וואך וועגען א געשעהעניש, וואס האט פאסירט נעבען ווארשא.

אין דארף וואווער זענען איינינע יודישע איינוואוינער שטארק אונצופריעדען געווען מיטן דארטיגען רב קעסטענבערג, ווי מען זאגט א קרוב פון אייער קעסטענבערג און צוליב דעם איז אין דער דארטיגער שוהל געקומען צו גרויסע געשלעגען.

וואלט דער דאזיגער רב נישט געהייסען קעסטענבערג, וואלט די גאנצע געשיכטע קיין איינדרוק נישט געמאכט — הייסט ער דאך אבער קעסטענבערג — טהוט זיך אויף טישען און אויף בענק. עס געהען ארום פוסט און פאסטניקעס און טראכטען שוין אויס וויצען און גלייכווערטלעך.

ווי נור מיין בעקאנטער, דער חוזקמאכער, האט דאס איבערגעליינט אין צייטונג, האט ער גלייך טעלעפאנירט צו מיר און זיך אזוי געוויצעלט:

— א שרעקליכע עפידעמיע קומט אויף אונז און מ'דארף זעהן שוין אננעמען די געהעריגע מיטלען, אז די עפידעמיע זאל זיך חלילה נישט פערשפרייטען!

— וואספער עפידעמיע, ר' לייביש?

— איהר ווייסט גארנישט? — שרייט ער אריין נאך הפכער אין דער טרובקע, ביז אהער האבען מיר געהאט די שקארלאטין־עפידעמיע, א צינד האבען מיר די גריפע־עפידעמיע, אבער דאס איז גאך א גארנישט מיט א גארנישט בעגען די נייע עפידעמיע!

— נו, זאגט שוין וואס?

— איך מיין די קעסטענבערג־עפידעמיע. איהר הערט? שקארלאטין מיט גריפע קען מען נאך ווי ס'איז, בעקעמפען, אבער די קעסטענבערג־עפידעמיע וועט אונז אלע אויפקלייגען!

בין איך גערעכט צי נישט?

— כ'האב איהם גארנישט געענטפערט. וואס האב איך איהם געהאט צו ענטפערען?

כ'וויים אפשר איז ער גערעכט, מיין פריינד ר' לייביש. ווי זאגט עפיס די וועלט: „פון א וויץ קומט א מאל ארויס אנ'אמת"...

א. לערמאן.

ווארשע.

קעלצער אבטיילונג.

אבגעלייגט דעם פראצעס וועגען די 35,000 זלאטעס וואס דער געוועזענער „חזייעמנע קרעדיט" מאהנט פון די קעלצער קהלה.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט אין אונזער צייטונג, איז דעם 21־טען יאנואר ה. י. פארגעקומען אין לובלינער געריכט דער פראצעס וועגען די 35,000 זלאטעס, וואס דער געוועזענער קעלצער „וזייעמנא קרעדיט" מאהנט פון דער קעלצער קהלה פאר די 50.000 רובעל וואס ער האט אויסגעבארגט דער קהלה אין יאהר 1914 אויף בעצאהלען קאנטריבוציע דער געוועזענער רוסישער מאכט.

מצד דער קהלה איז ארויסגעטרעטען דער אדוואקאט ווארמאן פון לובלין. צוליב דעם וואס די קהלה נעדארפט נאך צושטעלען געוויסע דאקומענטען איז דער פראצעס אבגעלייגט געווארען.

דער פראצעס וועגען די אויסגעהאקטע שויבען אין האנדוערקער־פעראיין.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט אין אונזער צייטונג, האבען געוויסע ארטאדאקסישע יודען אויסגעהאקט עטליכע שויבען אין האנדווערקער־פעראיין, בעת ס'האט געזאלט פארקומען דער רעפעראט פון מיטגליד פון לאדזער פריידענקער פעראיין א. ד. ט. „רעליגיע און סאציאליזים".

דער ענין איז איבערגעגאנגען אין פרידענס־געריכט.

מאנטאג דעם 1/II ה. י. איז אין פרידענס־געריכט פארגעקומען די פערהאנדלונגען וועגען דעם אויבענדערמאנטען פראצעס און צוליב דעם וואס די ארטאדאקסישע יודען האבען זיך פערטיידיגט, אז זיי האבען דאס געטוהן אויס'ן פערלאנג פון קעלצער רב, הרב ראפאפארט, איז דער פראצעס אבגעלייגט געווארען ביז דער קעלצער רב וועט ארויסגערופען ווערען אין געריכט אריין, בכדי צו בעטראכטען אויב די ווערטער פון די בעשולדיגטע שטימען מיט די ווירקליכקייט.

דער קערמאוש־באל אין קינא „פאלאס".

דער קערמאוש־באל, וואס איז איינגעארדענט געווארען דורך דער ציוניסטישער ארגאניזאציע און געזעלשאפט „הזמיר" — שבת אווענד, דעם 29 יאנואר ה. י. אין קינא „פאלאס" איז געווען זעהר אימפאזאנט. אויסער דעם נישט־קשה'דיגען ריוח וואס דער באל האט געבראכט האט מען דארט געזעהען בפועל די אינטימקייט, ליבשאפט און הארציגקייט פון דער ציוניסטישער משפחה.

אויך דער יונגער לעבענסלוסטיגער שותף „הזמיר" האט אויפ'ן באל אריינגעבראכט פיל הייטערקייט.

אויך נשמות'דיג איז דער באל אדורך זעהר אויסגעצייכענט, עולם האט מקיים געווען הלכות „אכילה ושתיה" כדת וכדין און האט געמאכט א רקידה ביז'ן העלען טאג אריין.

די אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון פראפ. פעראיין פון די אנגעשטעלטע אין האנדעל און ביורא.

זונטאג, דעם 30 יאנואר ה. י. איז לאקאל פון פראפ. פעראיין פון די אנגעשטעלטע אין האנדעל און ביורא [מארק 6) פארגעקומען אנ'אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון אלע מיטגלידער.

גערעפענט די פערזאמלונג האט דער פארז. ה' צעמבערקאוויק.

אלס פארז. איז אויסגעוועהלט געווארען ה' דוד ראזענבערג (וויצע דירעקטאר פון דער לאדזער באנק) וועלכער האט פארבעטען אלס אסאסארען די פר"ל דעמבעשעווסקא און ווייננאלד און אלס סעקרעטארען די ה"ה: קארען און קאנער.

ה' צעמבערקאוויק גיט אב א אויספיהרליכען בעריכט פון זיין ארבייט אין דער קראנקען—קאסע, ווייזט אן אויף די שוועריגקייטען, וואס ער טרעפט דארט אן, ביים רעאליזירען זיינע פאדערונגען צוליב דעם וואס די רעשט 4 יודישע מיטגלידער פון סוחרים־פעראיין, שטימען כסדר מיט די ענדעקעס און בעט די פערזאמעלטע איהם צו געבען ווייטערדיגע דירעקטיוועז.

נאכן בעריכט פון ה' צעמבערקאוויק האט זיך ענטוויקעלט א דיסקוסיע, אין וועלכע ס'האבען זיך בעטייליגט די ה"ה: בורשטין, זיעלאגי, אורבייטעל, ראזענבערג, צוקערמאן און אנד.

נאך די דיסקוסיע איז איינשטימיג בעשלאסען געווארען: 1) אויסצודרוקען צוטרוי דעם ה' צעמבערקאוויץ פאר זיין שטאלצע און ווירדיגע טאקטיק אין דער קראנקען־קאסע לטובת דער יודישער ארבייטערשאפט און 2) אז די דעקלעראציע, וועלכע ענטהאלט די פערלאנגען און פאסטולאטען פון ארבייטערשאפט זאל געליינט ווערען אויף די נעכסטע ראט־זיצונגען אין יודיש און פויליש.

דער פארשלאג פון ה' זיעלאגי, אונטער צוהאנדלען מיט די רעשט 4 יודישע מאנדאטען פון סוחרים־פעראיין, אז זיי זאלען שליסען א איינהייטליכען יודישען בלאק אין דער קראנקען—קאסע און זאלען שטימען צוזאמען ביי אלע פראגען, וואס זענען נוגע דער יודישער געזעלשאפט, איז מיט א מעהרהייט שטימען אבגעשאלען.

וועגען די לאקאל פראגע האט אויך רעפערירט ה' צוקערמאן, וועלכער האט אגב־אורחא געגעבען א קורצען איבערבליק איבער דעם פעראיינס־טעטיגקייט. — דער פעראיין זאגט ה' צוקערמאן — האט דורך א קורצע צייט צוטיילט פאר די ארבייטסלאזע מיטגלידער א סומע פון 1000 זל', די פערוואלטונג האט געשאפען א ביבליאטעק אויפ'ן נאמען פון י. ל. פרץ, לעזע—זאל א. אז. וו.

נאך דער דיסקוסיע איז בעשלאסען אדורכצופיהרען צווישען אלע מיטגלידער א לאקאל־פאנד־אקציע.

ס זענען פארגעקומען ערגענצונגס־וואהלען צו דער פערוואלטונג.

ס'זענען אויפגעוועהלט געווארען די ה"ה: ד. ראזענבערג, פרל' רעמבעזשעווסקא, מילער, רייזמאן און ווילנער.

אין הבריס־געריכט זענען אויסגעוועהלט געווארען די ה"ה: ב. סאקאלאווסקי, שולמאן און קאמינער.

דער „ווילנער בעל־הבית'ל". אין טעאַטער „פּאָלסקי" אויפגעפירט דורך כמיעלניקער „אַרטיסטען"

דער „דראמאַטישער קרייז" ביי דער יודישער שול אָרגאַניזאַציע אין כמיעלניק (קעלצער קרייז) האָט פאַרינען שבת „גאַסטראָלירט" אין קעלץ, בעפעה־ט די שטאָדט מיט זייער „טאַלאַנט". די דראמע אין 4 אַקטען פון אַרנשטיין איז באלד ביים אָנהויב פון דער פאָרשטעלונג פערוואנדעלט געוואָרען אין א זעהר ליסטיגע אָפּערעטע. די דעה זאָגערען פון טעאַטער, די גאַלעריע הייסט עס, האָט געגעבען דער ערשטען סיגנאַל וואַ־פענדיג כסיר אויף דער ביהנע, שטיינער, אַלטע פערפוילטע ציטרינען א. אז. וו. דאָס געשריי און פייפעריי איז געווען זעהר שרעקליך אזוי, אז די פאָרשטעלונג האָט געמוזט און מיט'ן 3־טען אַקט איבערגעריסען ווערען. דאָס איינמישען זיך פון דער גרויסע צאָהל פאָליציאַנטען האָט אָבער ווייניג וואָס געהאָלפען און די גאַסטראָלערען זענען פשוט אויעק מיט א ברייטע עוולה...

נאָר וועלענדיג זיין אָביעקטיוו מוז זעהר געטאָדעלט ווערען די שלעכטע אויפפיהרונג מצד די בעזוכער, וועלכע האָבען מיט זייער אונטאַקטישקייט ערנידריגט ביי די נישט יודען — דעם יודישען כבוד.

די קליינע פּראָווינץ ווירער דארפט אָבער וויסען פון דעם אלטען פסוק פון „כל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו" און די כמיעלניקער אַמאַטאָרען האָבען בעדאַרפט צו בעעהרען מיט זייער קונסט א קלענערע שטאָדט פון כמיעלניק אָבער נישט קעלץ, וואָס האָט סוף כל סוף אַבצטערען חוץ פאַר קולטור, טעאַטער א. אז. וו.

דער סוחרישע קעלץ וואַכט אידער אויף.

די לאַנגע גאַס, וועלכע איז אין די אַמאָליגע צייטען געווען איינע פון די הויפּט־האַנדעלס אַרטעריען אין קעלץ, איז היינטיגע וואָך ווידער אויפגעלעבט געוואָרען דורך דעם עפענען פון א ניי מאַנופאַקטור און זיידען־וואַרען־געשעפט פון ה' ח. ב. ביאַליצקי.

לויט די מאָדערנע איינריכטונג און דעם גרויסען רייכען אַסאָרטעמענט פון די סחורות, זאָל דאָס זיין איינע פון די וויכטיגסטע און האַנדעלס־פונקטען אין שטאָדט, וועלכע וועט זיין אימשטאַנד צופרידענצושטעלען אַלערליי קונדען פון די געוועהנליכע ביז די צאַרטסטע געשמאַקען.

דער געשעפט—איינהאָבער ה' ח. ב. ביאַליצקי האָט זיך שוין לאַנג מיט זיין רעעלע און גוטע בעהאַנדלונגען קונה שם געווען סיי ביי יודישע און סיי ביי קריסטליכע קונים.

די רעטונג פון מטנער־גימנאַזיום.

(א י י נ ד ר י ק ע ן)

שוין לאַנגע, זעהר לאַנגע יאָהרען האָט קעלץ נישט זוכה געווען צו האָבען אויף אן אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון וועלכע ס'איז אינסטיטוציע אַזא ריזען־מאַסע און צו בעטראַכטען דעם פּדר־היום מיט אַזא יראת־הכבוד, ווי דאָס איז געשעהען אויף די לעצטע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון יודישען מטנער־גימנאַזיום. דאָס 9 יעהריגע נעשריי וועגען דעם פאַטאַלען מצב פון גימנאַזיום, וועגען איהרע ריזיגע רעפיציטען א. אז. וו. האָט נאָך קיינמאָהל נישט געפינען אַזא וואַרימען אָבקלאַנג ווי דאָס איצטיגע מאָהל.

דער קול־קורא, מיט די גרויסע קידוש־לבנה־אותיות: „דער גסיסה צושטאַנד פון יודישען גימנאַזיום". „די יודישע גימנאַזיום געפינט זיך אין איהרע לעצטע געציילטע כפה'ען", „יודען ראַטעוועט" א. אז. וו. וועלכער איז פאַרינען דאָנערשטאָג פערשפּרייט געוואָרען אין אונזער שטאָט, האָט אַרויסגערופען אין די נאַציאָנאַלע קרייזן און ביי איהרע סימפּאַטיקער א זעהר געדריקטע שטימונג, און די פראַגע: „וואָס איז דאָס אזוינס געשעהען מיט'ן גימנאַזיום" איז געווען די איינציגע אַקטועלע טעמע פון טאָג.

בעת דער ווייטע פּאָרז. פון אויפזיכטס ראַט, ה' הערמאַן זיסקינד, האָט מודיע געווען, אַז דער דעפיציט פון גימנאַזיום בעטרעפט 31,000 זל. אַז די לערער פאָדערען אַ הוים, אַז דאָס גימנאַזיום ווערט ליקווידירט און... אַז די שטאָדט קעלץ — אויב זי וועט נישט זעהן ווייטער צו דערהאַלטען דאָס איינציגע קולטורעלע בנין, וועלכעס שטייט אויף די געהעריגע פּעדאָגאָגישע מדרגה --- וועט זיך אויסשטעלען א „שוויאַדעצטווא־אובוסטווא"..

— זענען אַלע פערזאַמעלטע שטאַרק געריהרט געוואָרען. ה' הערמאַן האָט געענדיגט זיין רעפעראַט, אויס'ן זאָהל העררשט א טויט שטילקייט. פאָרז. ה' ראַוויצקי פרעגט די פערזאַמעלטע יעדער פון זיי ס'וויל נעמען א וואָרט אין דער וויכטיגער פראַגע, נאָר קיינער ענטפערט נישט. דער אָנגעשטרענגטער עולם רעזערווירט די געדאַנקען אויף שפּעטער נאָר... „איך גיי אין ערשטען פייער אַריין" – שרייט אויס מיט פאַטאָס אונזער ליבער אָסטראָוויץ. אויס'ן זאָהל ווערט עטוואָס לעבעדיגער, עולם טהוט אויס די סורטוּס, די דאַמען מאַכען זיך בעקוועמער און אָהן פּחד, מיט דרייסקייט, וואַרפט ה' אָסטראָוויץ אויף דער קהלה די שולד פון אונקלאָרען מצב פון גימנאַזיום. די קהלה — זאָגט ווייטער, ה' אָסטראָוויץ — סובסידירט נישט די גימנאַזיום מיט א געהעריגע סובסידיע, די לעכערליכע סומע וואָס די קהלה האָט יאַ אַריינגעשטעלט אין איהר בודזשעט לטובת דעם גימנאַזיום צאָהלט זי אויך נישט אויס, דער נאַציאָנאַלער בלאָק, ד. ה. די ליסטע № 4, וועלכע האָט בעת די קהלה־וואַהלען צוגעזאָגט פון פויגעל מילך איז איהר הבטחה נישט מקיים, מיר מוזען אויסדריקען אונזער שאַרפסטען פּראָטעסט נעגען דער קהלה בכלל און נאַציאָנאַלען בלאָק בפרט און די דאָזאָרעס פון דער ליסטע № 4 זאָלען זאָפאָרט אוועקלייגען זייערע מאַנדאַטען. אונזער שטאָדט רופט אויס ה' אָסטראָוויץ — איז צו איידעל. די ראַדאָמער קהלה האָט סובסידירט די גימנאַזיע מיט 15,000 זל. ווייל דאָרט שיסט מען מיט רעוואָלווערען אין שוהל בשעת נעילה און אין קעלץ פאַטשט מען שמחת־תורה אויך נישט. מ'טאָר נישט זיין צופיעל איידעל, ווייל אַנדערש, וועלען מיר אַלץ פערלירען.. —

די פרנסים: י. פינקלער, לייפּטער און גוטמאַן ענטפערען זאַכליך אָב דעם ה' אָסטראָוויץ. „ווען נישט מיר – זאָגען די רעדנער – וואָלט דאָס גימנאַזיום די קליינע סובסידיע אויך נישט בעקומען. מיר זענען אין דער קהלה אין דער מינדערהייט, און דעריבער זאָל די פערזאַמלונג נישט לייגען קיין אַכט אויף דער קהלה, נאָר מ'זאָל זוכען אַנדערע מיטלען, ווי אזוי אָבצוראַטעווען פון געפאַהר".

מ'האָבען זיך פערשריבען א מאַסע רעדנער, וועלכע האָבען געגעבען פערשידענע פאָרשלאָגען ווי אזוי צו בעזייטיגען דעם געלד קריזיס, מ'זאָל אַדורכפיהרען א זאַמלונג אין שטאָדט לטובת דעם גימנאַזיום און די יודישע געזעלשאַפט וועט בעשטימט געבען געלד.

אָבער די פאָרשלאָגען זענען נאָר בלויזע פאַנטאַזיעס האָט אָבגעענטפערט, ה' הערמאַן די פאָרשלאָג־געבער, ווייל... פון „וכך היה אומר, ביז וכך היה מונה" פאַלט מען 5 מאָהל... (עולם שמייכעלט)

פרוי קייזער וואַרפט די שולד פון שלעכטען מצב פון גימנאַזיום אויפ'ן „השומר־הצעיר" אין וועלכען די שילער האָבען דאָרט א דירת קבע און אין גימנאַזיום א דירת־ארעי. די שילער ווערען דאָרט אָנגעשטעקט מיט... קאַרל־מאַרקס און אַנד. די גימנאַזיע איז ביי די שילער א טפל און דער „השומר" דער עיקר, און ווער ווייסט -- שרייט אויס פרוי קייזער „וואָס פון אונזערע קינדער וועט דאָרט ווערען"... דער „השומר" רעכענט זיך זעהר ווייניג מיט'ן דירעקטאָרס־בעפעהלען, און דאָס שוואַכט אָב די סימפּאַטיע און פעראינטערעסירונג פון די עלטערען לגבי דער גימנאַזיע.

דער פרוי קייזער ענטפערען די ה"ה ח. וויינריב, קלוגמאַן, אָסטראָוויץ און אַנד.

פון אַלע פאָרשלאָגען געפינט מען ענדליך א אויסוועג. מ'וועהלט א קאָמיטעט פון 10 פערזאָן, וועלכע ווערען אויפ'ן אָרט געקרוינט מיט'ן נאָמען: דער נייער רעטער אין וועלכען ס'ווערט אָנפערטרויט דער ווייטערדיגער גורל פון גימנאַזיום.

ס'ווערט בעשלאָסען: צו מאַכען א הוספה פון 30% פון שכר לימוד, די סומע וועט בעטרעפען 15.000 זל., 5000 זל. שענקען די לערער לגמרי 5000 זל. פּראָלאָנגירען די לערער אויפ'ן נייעם שול־יאָהר, 4000 זל, האָט די גימנאַזיע, מיט וועלכע זי קאָן „קאָמבינירען" און אויף די רעשט 7000 זל וועט זיך שוין די נייע לייטונג אַן עצה געבען. דער קריזיס איז בעזייטיגט די לאַגע איז אָבגעראַטעוועט דער 12 טאָגיגער לערער־שטרייק איז ליקווידירט, די למודים וועלען זיך שוין אָנהויבען מאָרגען און אַלץ וועט שוין גוט זיין.

מאַנכע בעדויערען דאָס גוטקייט און דעם איידעלעם זשעסט פון די אָרימע לערער—אינטעליגענטען, וועלכע האַלטען פון דעם אַלטען תלמודישען מאמר פון „פלגא עלי ופלגא עליך"

ס'איז שוין איינס דער זייגער, דער נייער־קאָמיטעט אַרבייט אינטענסיוו ביים נעמען פון די עלטערען וועק־ אויפ'ן חשבון פון די 30%־טיגע הוספה און מיט'ן אויסרוף: „גאָט זיין דאַנק, די לאַגע איז אָבגעראַטעוועט" שליסט דער פאָרז. די פערזאַמלונג.

חיים זיעלאָני.

Z powodu przedwczesnej śmierci B. P.
GABRJELA SOWY
wyrazy szczerego współczucia pozostałej rodzinie składają
L. Gurfinkiel
i L. Rozenbaum.

Wszystkim przyjaciełom i znajomym, którzy oddali ostatnią przysługę zwłokom naszego drogiego
MĘŻA i OJCA b. p.
JAKóBA SZYMONA GLATA
składają „Bóg zapłać" ŻONA i DZIECI.

כשר
די לאָדזער קאַקאָס-פּוטער פאַבריק
פון דער אַקציען—געזעלשאַפט גאָלדשטאַדט
ליפערט צו ביליגע פּרייזען:
צעטאַגאָל (Cetagol) — הארטע סארט
סאַגאָל (Sagol) — ווייכע סארט.
די אַדרעס איז:
Łódzka Fabryka masła roślinnego
Łódź, ul. Niecała 12.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל און בעדויערונג דריקען מיר אויס דער פאַמיליע סאווע צום פּלוצלינגען טויט פון זייער ליבען זוהן
גבריאל סאווע
וואָס איז פון זיי אוועקגעריסען געוואָרען אין זיין בליהענדע יוגענד.
בירענבוים עט שטיימאַן.

Głęboko dotknięty bolesną i przedwczesną śmiercią przyjaciela mego **Gabryela Sowy** studenta politechniki, dnia 23 Stycznia b. r. w Bordeaux, wyraża najgłębsze współczucia Jego Rodzicom i Rodzinie. Cześć Jego pamięci!
Izrael Blicher **w Montpellier.**

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס די פאמיליע סאווע צוליב דעם פּלוצלינגען טויט פון זייער געליבטען זוהן
גבריאל
זאָלען זיי מעהר נישט וויסען פון קיין צער.
דוד גאָלדבערג עט פאַמיליע.
סטודענט נחמיה גאָלדבערג.

אכטונג מיטגלידער פון האַנדווערקער קלוב!
זונטאג דעם 6-טען דעם חדש ה. י. 7 אַזייגער אין אָוונט וועט אין אייגענעם לאָקאַל (וואָל 59) פאָרקומען די יערליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאָלגענדען טאָג—אָרדנונג:
1) ערעפענונג 2) וואהלען פון א פּרעזידיום אויף דער צייט פון דער פערזאַמלונג 3) בער כטן פון: פערוואלטונג, [א קאסע-בעריכט) קולטור-קאָמיסיע, ראטמענער פון היגען שטאָדט-ראַט, פערזוי- מיטג. און ראט פון דער קהלה, קראַנקען-קאַסע. 4) וואַהלען פון די פערוואַלטונג מיט קאַנדי- דאטען, 5) וואַהלען פון רעוויזיאָנס — קאָמיסיע מיט א קאַנדידאָט, 6) וואהלען פון א שיעדס — געריכט. 7) פרייע פאָרשלאָגען.
די פערוואַלטונג.

KINO „CZARY" w RADOMIU
WIELKA PREMIERA!
Tak długo oczekiwany arcyszlagier ze złotej serji „SFINKS"
TRĘDOWATA
W roli tytułowej:
Jadwiga Smosarska
Bilety [illegible]wane będą seansami.
Bilety z jednego seansu nie służą na seans drugi, [illegible] seansów w dni powszednie punktualnie: 1-szy — 4,30, drugiego 7-ej, trzeciego 9,30 w soboty, niedziele i święta [illegible], 4,30, 7, 9,30

ענטשולדיגונג.
רערמיט בעט איך ענטשולדיגונג ביים רירעקטאָר פון דער ספּילדזעלני ה' קאַנקיס פאר די באַ- ליידיגונג, וועלכעס איז געקומען פון מיין זייט אין א אויפגערעגטען צושטאנד. איך ציה צוריק מיין וואָרט, אלס חרטה שענק איך 10 זל. לטובת דעם בית יתומים.
פּזשעראָווער.

Kino CORSO w Radomiu.
Od dziś do niedzieli 6-go
MACISTE
W KLATCE
LWÓW
dramat w 10 dużych aktach.

Kino ODEON w Radomiu
פון 2 לוטי 1927 ה. י.
ווערט דעמאָנסטרירט דאס הערליכע בילד
GOLGOTA
Kurjera Carskiego

Redaktor i Wydawca CH. M. Herc Odbito we własnej drukarni adom. Szwarlikowska 20